

non secus ac gratiam, quae ad alios pietatis actus requiritur, ex his, quae antea actis capitibus in genere constituta sunt, evidentissime colligitur. Quoniam vero famosa quaestio haec proxime elapso saeculo euasit, quibusdam doctibus contrarium, consulto hic collateraliter loco nostram sententiam singillatim firmare resoluimus, oppositamque confutare. Ac primum ex incommodis, quae ex doctrina Aduersariorum oriuntur, vera constat sententia. Nam sequitur ex ea, quod oratio saltim feruens non sit miserentis Dei, sed hominis currentis; contra ac dixit Apostolus: »non volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis«.

Sequitur deinde, quod ex duobus hominibus, quorum vnus orat, alius vero non, ille qui orat, sese a non orante discernit, contra Apostolum ipsum dicentem: »quis te discernit? Sequitur quoque, in homine, qui orat, Deum non operare ipsum velle orare, contra illud eiusdem Apostoli: »Deus est qui operatur velle, et perficere pro bona voluntate«. Sequitur demum, non esse Dei iudicia inscrutabilia, quod uni det gratiam ad actus perfectos requisitam, alii vero eam neget: nam manifestum erit eam dari illi, qui sese ad orandum determinauerit.

Praeterea Augustinus adserit (1), quod, »etiam ipsa oratio inter gratiae munera reperitur«: idque probat ex his verbis Apostoli ad Rom. viii. »Quid enim oremus sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus«. Quae quidem verba de gratia efficaci S. Doctor interpretatur, dicens: »ita dictum est, interpellat, quia interpellare nos facit.....Adiutorium igitur Spiritus Sancti sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faciamus facit.

Haec ipsa argumenta doctissime explicuit Eminentissimus Cardinalis de Noailles in suo Pastoralis mandato anni 1696. Sic enim loquitur acerrimus ille Augustini doctrinae vindex: »qua efficacia Deus bona opera in nobis operatur, eadem nos ad preces inducit, et mouet. Haec nimirum Apostoli verba ad Rom. viii. Spiritus postulat pro nobis, ita interpretantur Patres, ut ille nos faciat orare, impetito, ut ait Augustinus in Epistola ad Sixtum, orationis affectu, et effectu. Quae quum Sancta Ecclesia optime nohit, ut quae sibi necessaria sunt impetret, orat, ut Deus postulare faciat quae placita sunt ei. Eadem ergo vi, eadem efficacia Deus in nobis operatur orationem, qua operatur velle, et perficere«.

(1) In Epist. ad Sixtum.

CAPVT IV.

Dissidium inter Augustini et Thomae Commentatores in assignanda efficaci gratiae natura proponitur. Illud nominis, non rei esse certo certius suadetur. Mens vtriusque Doctoris ex ipsis declaratur.

Efficacis gratiae natura aptissime quidem explicatur, siue per victricem Augustinianam delectationem, siue per physicam Thomisticam praemotionem.

Nec dissidium aliquod inter vtriusque explicationis adsertores in re ipsa est.

Prioris propositionis demonstratio ex idea ipsius efficaci gratiae, quam supra dabamus, potissimum pendet. Vt enim ibi dictum fuit, ea est gratiae istius conditio, ut operetur in nobis velle, et perficere, faciatque ut faciamus. Ita eam nobis designant Scripturae, Concilia, et Patres; praesertim quos duces nobis proposuimus et Magistros, Augustinus et Thomas; quemadmodum fuso calamo ostensum est.

At siue gratia victrix delectatio dicatur, siue praemotio physicae vocabulo nominetur, vere id in nobis operari intelligitur: nam primum hanc gratiam similia in nobis operantem per victricem delectationem designari in Scripturis legimus. Dicitur enim in Psalm. cxviii. »Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilastis cor meum«. Et Ezech. xxxvi. »Et dabo vobis cor nouum, et Spiritum nouum ponam in medio vestri: et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri, et faciam ut in praeceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiat, et operemini«. Item Ioh. vi. Christus ait: »nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum«. Quae omnia delectationem sonant.

Deinde: quum certum omnino exploratumque sit, Augustinum gratiae efficaciam per eiusmodi delectationem explicare, nihil est sane quod desideretur in huius rei argumentum. Neque enim est, qui nes-

nesciat quanta sit Augustini in gratiae arcanis reserandis auctoritas. Itaque agens Augustinus de gratia, qua Adae filii indigemus, ait (1): »secunda ergo plus potest, qua etiam fit, vt velit, et tantum »velit, tantoque ardore diligit, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat«. Et postea (2): »eis non »solum dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non »possint perseuerare si velint; sed in eis etiam operatur et velle, vt »quoniam non perseuerabunt, nisi velint, et possint, perseuerandi »eis possibilitas et voluntas diuinæ gratiae largitate donetur. Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, vt ideo »possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur vt »velint«.

Similiter vbi scribit (3): »ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, »nunc non delectatur, vt nouerit non suae facultatis, sed diuini »muneris esse quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis »vanitate sanetur, vt sciat quod vere non de terra ista, sed spirititaliter dictum sit: Dominus dabit suauitatem, et terra nostra dabit fructum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum, atque incommutabile bonum, »et auctor qualiumcumque bonorum omnium. Vt autem diligatur »Deus, charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, non per nos, sed »per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis«. Et proximo capite: »nos autem quantum concessum est, sapiamus, et intelligamus, si »possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicuius operis iustitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, »vel victricem delectationem, vt cognoscant non a se ipsis, sed ab »illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebrae eorum, et suauitatem, qua det fructum suum terra eorum. Quum autem ab illo »illius adiutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque iustitiam, quid aliud deprecamur, quam vt aperiat, quod latebat, et »suave faciat, quod non delectabat, quia et hoc ab ipso esse deprecandum eius gratia didicimus, dum antea lateret, eius gratia dileximus, dum antea non delectaret, vt qui gloriatur non in »se, sed in Domino gloriatur? Apertius tandem quum ait (4): »ins-

(1) Lib. de Corrupt. et Grat. cap. xi.

(2) Cap. xii.

(3) Lib. II. de Peccat. mer. cap. 17.

(4) In Lib. de Spir. et lit. cap. 29.

»inspirata gratiae suauitate per Spiritum Sanctum facit (Deus) plus »delectare quod praecipit, quam delectat quod impedit.« Et infra: (1) »Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantae »rei. Esset autem tanta, si et nihil eorum, quae pertinent ad iustitiam nos lateret, et ea sic delectarent animum, vt quidquid »aliud voluptatis, dolorisue impedit, delectatio illa superaret.« Habet similia Augustinus in omnibus suis scriptis, adeo vt de eius mente non liceat dubitare.

Eandem vero gratiam nos trahentem praemotionem physicam S. Thomas vocat; ac dari praemotionem hanc saepius inculcat. Etenim in quaestionibus de potentia dicit: (2) »Quia nulla res per »se ipsam mouet, et agit, nisi sit mouens, non motum; tertio »modo dicitur vna res esse causa actionis alterius, in quantum »mouet eam ad agendum: in quo non intelligitur collatio, aut conseruatio virtutis actiuae, sed applicatio virtutis ad actionem; sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipso, quod applicet acumen cultelli ad incidendum, mouendo ipsum. Et quia natura inferior agens non agit nisi mota ... sequitur de necessitate, »quod Deus sit causa actionis cuiuslibet rei naturalis, vt mouens, »et applicans virtutem ad agendum ... Quarto modo vnum est causa actionis alterius, sicut principale agens est causa actionis instrumenti; et hoc modo etiam oportet dicere, quod Deus est causa »sa omnis actionis naturalis.«

Tandem his verbis articulum claudit: »Sic ergo Deus est causa »sa actionis cuiuslibet, in quantum dat virtutem agendi, et in quantum conseruat eam, et applicat actioni, et in quantum eius virtute omnis alia virtus agit.«

Et alio loco: (3) »Sicut omnes motus corporales reducuntur in motum coelestis corporis sicut in primum mouens corporale, ita omnes motus tam corporales, quam spirituales reducuntur in primum mouens simpliciter, quod est Deus. Et ideo quantumcumque »que natura aliqua corporalis, vel spiritualis ponatur perfecta, non »potest in suum actum procedere, nisi moueatur a Deo.«

Faciunt pro hac re testimonia illa, quae in probationem gratiae per se efficacis praecedenti capite laudauimus. Faciunt et alia plurima in S. Thoma obuia.

Quod igitur ad substantiam ipsam rei spectat, scilicet ad naturam Tom. III. E ram

(1) Cap. 35. (2) Quaest. III. art. 7. (3) I. 2. Quaest. 109. art. 1.

ram efficacis gratiae exponendam, minime hi Theologi dissident; totumque dissidium ad voces, variumque sese explicandi modum redigitur, vt secunda proposito resoluit. Neque postremus hic veritates gratiae exponendi modus Theologis in vsu fuit, nisi post exortas de gratia controuersias; quantum per Ecclesiae historiam licet conuicere. (1) Omnes Augustini et Thomae discipuli vnanimiter talem populis gratiam proponebant, qualem illi, rudes licet, et indocti, possent percipere. Videlicet eum cordis nostri morum, quo fit vt in bono nobis complaceamus, illudque operemur; quem apte nimis delectationis sanctae nomine illi exponebant. Verum hinc inde turbinibus excitatis, surrexere quidam contententes, nihil aliud gratiam esse praeter nudum voluntatis consensum, eiusdemque ad operandum determinationem. An hanc tandem viam illi arripuerunt, vel eo quod non satis perspectam, ac notam gratiae cum cordibus vnionem haberent, vel quod bellum, bellicae cum hostibus insensissimis insidias, euentusque aegre ferrent? Dolenter id potius dicimus, quam contumeliose. Quo enim tempore deturbaturos eos Molinianorum machinas sperabamus, arma ipsi eorum instruxerunt, vires illi addiderunt, quo efficacem gratiam audacius insectarentur, arido illo suo, atque nude speculatiue modo sese in hac controuersia explicandi. Norunt Eruditi quod dicimus; nobisque praesto sunt, vt nos excitent, ac commoueat ad haec declaranda et Tironibus proponenda.

Ceterum haud hic erat praetermittendum vitia eiusmodi non ab omnibus Theologis fuisse admissa. Fuere siquidem non pauci, qui eius naturam in motibus indeliberatis intellectus et voluntatis statuerrunt; quique constantissime Augustini sensum, ac verba seruauerunt. Ita ex Dominicanis, Benedictinis, aliisque Religiosorum Ordinibus plurimi: ita facultatis Sacrae Louaniensis Doctores, aliarum etiam Academicarum, quotquot sanam profitebantur doctrinam, eamque foedari, aut obscurari nouissimis interpretamentis videbant. Nonimobis parcimus; nota enim omnibus sunt.

Itaque summopere id et desiderandum, et curandum nobis fuit, vt nostratum omnium vnanimem ipsa sententiam esse, diuersae licet expressam, demonstraremus. Id quod ex adductis facillime deducitur atque in hunc modum ob oculos ponimus. Etiam qui a recepta Au-

(1) Abrige de l' Histoire Ecclesiastique Tomé dixieme, article seconde, num. XXXVIII.

gustini doctrina deulare visi sunt Theologi, non id eo fecere animo, vt vel minimum gratiae efficaciam laederent, aut aliam eius naturam dicerent, quam ab Augustino Thomas didicerat, atque a Thoma ipsi. Moleste insuper illi sustinebant Molinianos adserentes novam, et inaudita dogmata, quae gratiam efficacem eliminarent, vel quid eiusdem dignitati, ac praestantiae inferrent dedecoris. Id ipsum et sequiores Theologi, nostri etiam temporis in votis habent. Nec quid his omnibus cum Molinianis et Congruistis reuera vquam commune fuit. Igitur voce tantum dissident illi ab antiquae explicationis adsertoribus, non ipsa re.

Hinc nullius esset momenti negotium (nisi me opinio mea fallat) eos in concordiam vocare, atque vnus labii efficere; potissimum quum mirifice Augustinus et Thomas inter se concordent. Quod enim perpetuum in Augustino est, efficacem gratiam per amorem, charitatem, vel delectationem designare, haud repugnat S. Thomas. Etenim in quaestionibus de Veritate, (1) gratiam dicit: » Misericordiam Dei, per quam interius morum mentis operatur. « Scribit quoque in Summa: (2) » In eo qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidem effectus gratitae Dei voluntatis. Dicitur est autem supra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adiuuatur. Vno modo in quantum anima hominis mouetur a Deo ad aliquid cognoscendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animae. Actus enim mouentis in moto est motus, vt dicitur tertio Physicorum. « Quibus suam mentem erga Dei gratiam S. Doctor declarat, scilicet, eam ex parte Dei consideratam, seu comparate ad Deum ipsum, Dei ipsius voluntatem, et misericordiam esse operantis in nobis mentis et voluntatis motum: ex parte vero nostra sumtam, esse gratuitum ipsius diuinae motionis effectum, motum quemdam animi, amorem, charitatem, delectationem. Quae sane est ipsa Augustini sententia.

Quid vero, quod S. Thomas gratiam hanc actuosam dixerit qualitatem? Numquidnam de illo genere qualitatium intelligendus, quas dedit Peripatus? Ipse S. Dr. sui ipsius interpretus esto. Appellat ille actualem gratiam animi motum, vbi supra. Eam comparat (3) motioni, qua Deus secundum modum vnuscuusque mouet causas secundas ad operandum. Non ergo qualitatem peripateticam ille intel-

E 2

tel-

(1) Quaest. XXIV. art. 14. (2) I. 2. Quaest. CX. art. 2. (3) I. 2. Quaest. CXII. a. 3.

telligit, dum gratiam vocat qualitatem. Nam illam, siue habitus, siue dispositio appellatur, constat per ipsos Peripateticos motum non esse, neque motum qualitatem, sed actum quemdam ad aliud, vt inquirunt, praedicamentum spectantem. Similiter, id quo Deus in naturalibus secundas causas praemouet, non est qualitas aliqua, nec habitualis, nec actualis; proindeque gratia, qua nos Deus ad opera mouet supernaturalia, non qualitas, sed motus aliquis ex S. Thoma erit; alterius tamen ordinis ab eo, quo prouidentiae lege iuuatur creaturae.

Verosimilius itaque apparet S. Thomam eo sensu qualitatem dixisse actualem gratiam, quod illa ad naturam non pertineat, eamque aut adiuuat, aut perficit, aut exornat: qui quidem sensus non est Augustino oppositus.

Itaque S. Thomae castra deserere non est dicendus quicumque delectationis relatiue victricis amplectitur systema; nisi iniurium hoc iudicium de Thomistis praeclarissimis proferatur. Ex his eruditissimus Ioannes Gonzales docet, (1) gratiam, quae in vno efficax est, esse in altero inefficacem ob viuidiorem, quae in ipso est concupiscentiam: Sic enim loquitur: »Non oportet quod gratia praeueniens intrinsece inhaerens, quae est in vno efficax, sit etiam efficax in alio maiori tentatione tentato; ac proinde non est verum dicere, quod gratia praeueniens intrinsece inhaerens, quae est aliquando efficax, debeat esse efficax semper, et in quocumque supposito.« Et post pauca: »Diuus Augustinus, et Diuus Thomas explicant gratiae praeuenientis efficaciam per contemperamentum, et congruentiam eius cum subiecto in quo reperitur.«

Similiter Hiacinthus de Graueson loquitur, (2) vbi postquam refert quorundam Thomistarum opinionem, docentium, efficacem gratiam entitate sua a gratia sufficienti distingui, inquit: »Alii Thomistae, qui volunt gratiam efficacem non distingui ex entitate, et natura sua a gratia sufficienti, sed tantum penes intensionem graduum, quibus superat gradus malitiae voluntatis creatae, eamque conuertit; docent, inquam, illi Thomistae, in solius hominis culpa esse, quod gratia efficaci priuentur, idque illustrent hoc clarissimo exemplo. Supponunt quippe voluntatem alicuius hominis ex prauis habitibus, ac consuetudine peccandi, ad octo, vel decem gradus obstinationis peruenisse: si itaque huic homini male

af-

»affecto Deus gratiam conferat, quae plures, et maiores efficaciae gradus habeat, quam sint obstinationis, et malitiae in voluntate, tunc illa gratia suapte vi, seu delectatione victrici superabit obstinationem voluntatis; et erit efficax. At si Deus (ita exigentibus illius hominis demeritis) gratiam minus validam conferat, et quae in gradibus non sit superior, aut fortior, gradibus obstinationis, et malitiae voluntatis, tunc illa gratia voluntatem quidem commouebit, sed non illam conuertet, nec illius obstinationis gradus superabit, eritque tunc temporis tantum sufficiens, et inefficax, non quidem ex defectu sui, quum re ipsa ex vi sua conuerteret voluntatem, si minor esset illius concupiscentia; sed defectu voluntatis, quae obstinatione sua nimis resisterit, quam vt gratia possit, seu potius de facto illam vincat. Perinde ac si ignis lignum viride non comburat, id non oritur ex defectu virtutis in igne, quae non habeat vim ad comburendum, sed ex praua dispositione ligni, quod quum sit humiditate, et aquis repletum, efficaciae ignis magis obsistit, et efficit vt lignum non comburat.«

Quod si dicatur, laudatum auctorem in suis epistolis delectationem relatiuam Iansenianum dogma appellasse, dicendum erit, illum de delectatione relatiua voluntatem necessitante locutum fuisse, non de delectatione sensu Augustini, ac Thomistarum. Nam haec delectatio identica est cum dilectione, quam hi propugnant: neque enim sine iniuria huius praeclarissimi auctoris dici potest, voluisse ipsum celeberrimos Scholae Thomisticae defensores inter Iansenii discipulos adnumerare, quod tamen necessario foret dicendum, si nullum esset discrimen inter gratiam relatiue efficacem, Iansenianam dictam, et gratiam relatiue efficacem, qualis a Thomistis, et Augustinianis propugnatur.

Alter Thomisticae Scholae propugnator, ac vindex, qui sententiam de gratia relatiue efficaci proluxa dissertatione defendit, est Antoninus Massoulié; adfirmatque consentire illam communi Sancti Thomae discipulorum sensui. Scribit enim: (1) Vnde pro varia dispositione, et variis veluti gradibus malitiae, cui superandae gratia confertur, maior in vno esse debet, quam in alio: ita vt in vno interdum omnem effectum habeat, quem habere potest, et suae efficacitati proportionatum actum eliciat, et proprie sit efficax; in altero vero non omnem effectum habeat ex resistentia voluntatis, et

» tunc

(1) I. P. Disp. §. 8. sect. 2. n. 1. (2) Dissert. xv.

(1) Quaest. vi. art. 1.

»tunc efficax quidem sit sua ipsa virtute, effectum tamen ex resistencia, vt dixi, voluntatis non habeat, sed tunc inefficax euadat.« Atque ad suam hanc sententiam demonstrandam initio dixerat: »Varios esse posse, et re ipsa esse obstinationis, et resistentiae gradus, varios itidem gradus diuinae gratiae, et quam Deus ex acqussimis suae prouidentiae legibus temperat, vt pro libito voluntatem impellat, et contineat solum, vel omnino conuertat.« Post, hac sententiam confirmat comparatione ignis, qui iuxta subiecti variationem, eadem ac simili actione producit effectum in vno, et non producit in altero ex.g. in ligno, qua proportione magis, aut minus est dispositum, atque hac comparatione varios gradus gratiae explicat. Deinde eandem sententiam corroborat auctoritate S. Thomae comparantis gratiam medicinae, dicentisque: (x) »est igitur gratia instar medicinae, et proportionem quamdam requirit, vt scilicet, sua vi superet vim, et effrenis cupiditatis impetum.« Et post pauca: »etsi fortior sit diuinae gratiae motio, et ea motione accensa charitas vincat, superetque prauam cupiditatem, tunc motio diuinae gratiae est efficax: quod si e contra vehementior sit ipsa cupiditas, cassa et inefficax redditur diuina motio, aut eius vis ita retardatur, vt licet effectum aliquem habeat, non habeat tamen perfectum, ad quem ex diuina ordinatione refertur.«

Hoc idem probat ex diuersa tentationum pugna, ad quam superandam diuina gratia confertur: hinc inferens maiorem, et amplio-rem esse debere gratiam in eo, qui maiori tentatione vrgetur, quam in eo, qui leuiori pulsatur.

Illud autem commodi ex hac sententia proficisci demonstrat, quod in illa sola rectissime imputetur homini ad culpam, quod diuina mandata non seruet, quando non adest gratia efficax: siquidem efficax foret diuina gratia, nisi prauae cupiditatis laqueo compedita voluntas teneretur, quod si in illo statu prauae cupiditatis, quae voluntati dominatur, eamque constringit, praeter illam motionem maiori remedio opus haberet, sibi illud imputet, et magnitudini morbi praua hominis voluntas, quae seipsam sua malitia, suaque cupiditate constrinxerit. Alia ille ex hac sententia refert commoda, quae non vacat adducere.

APPENDICVLA.

Iam nunc his ad extremum vsque perductis, si quod vere senti-

mus

(x) In cap. v. epist. ad Romi.

mus libere proferre licet, hoc et addemus: visam nempe semper nobis esse quaestionem istam nullius necessitatis, nullius etiam, aut saltem pertenuis vtilitatis. Augustini enim et Thomae discipulis, an non satis esse poterit ad vtriusque Doctoris sententiam firmiter adhaerere; persuasumque quod ab vtroque traditum est, constantissime habere; videlicet adiutorium, de quo agimus, suapte natura, vt non semel explicauimus, efficax esse, hancque eius efficaciam, et vim non a sola Dei praescientia, non ab humanae voluntatis assensu, non ab exterioribus loci, temporis, aliisque huius generis opportunis adiunctis esse, sed a Dei omnipotentia, et absoluto voluntatis eius proposito, cui nullum humanum resisist arbitrium? Quorsum igitur laborandum praeterea in eodem hoc adiutorio ad viuum rescedendo, quod hominis metaphysici verius est, quam Theologi?

Pergamus ergo, atque ingenii laborisque quantum possumus adhibeamus, vt physicam, et intrinsecam gratiae efficacitatem adseramus, vt Molinianorum, ac Congruistarum placita refellamus, vt gratiae depositum a maioribus nostris custoditum, et omni aetate seruatum, et nos seruemus, ac custodiamus. Non maximopere deinde curantes, an sit illa actuosa motio, qualitas, habitus, aut dispositio, an etiam delectatio. Parum enim haec ad rem faciunt.

CAPVT V.

*Catholicum dogma erga gratiae actualis necessitatem
in genere sustinet.*

Necessarium est ad actus supernaturales praemouens ali-
quod actuale adiutorium gratiae.

Demonstratur propositio multipliciter. Primo quidem ex Scripturis. Legimus enim Psalm. 126. »Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.« Et Psalm. 26. »Adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.« Quibus verbis praemisissis, Innocentius in epistola ad Patres Concilii Carthaginensis inquit: »Nos ergo dicimus, quid oremus? Quum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. Dauid enim orationis ignarus, et suae naturae nescius accusetur; qui quum sciat in sua inesse natura,

» ad-

adiutorem sibi Deum, et assiduum adiutorem inuocat; nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus exoptat, et per corpus omne Psalterii hoc et praedicat, et clamat. « Et paucis interiectis rationem his verbis reddit: » Nam quamuis re- dimisset hominem (Deus) a praeritis peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum et post ista corrigere, multa seruauit; quotidiana praestat illi remedia, quibus nisi freti, confissisque nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necessae enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur. »

Ad rem istam similiter facit, quod Christus Apostolis tametsi iusti essent, ait Ioh. x. » Sine me nihil poteritis facere. » Quo testimonio vitur Augustinus. (1) Illud quoque facit, quod de Petro Apostolo ait Ambrosius, (2) videlicet: » Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; » quis alius iure de se praesumat? » Igitur ipsis etiam iustis diuinum adiutorium necessarium est.

Secundo, ex canone x. Synodi Arausicae II. ubi dicitur: » Adiutorium Dei etiam renatis, et Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum peruenire, vel in bono possint opere perdurare. » Cui canoniconi consonant verba Coelestini in epist. ad Episcopos Galliae, ubi docet, (3) filios Dei, qui diuino Spiritu aguntur, et proculdubio habent habitualis gratiae ornamentum, » ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi. »

Tertio, ex Patribus, quos inter haec Augustinus profert, allatis primum Apostoli verbis ad Rom. VIII. » Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. » Et Matth. x. » Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis: profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur, qui bonus est. » (4) Et infra: » Nec ait spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit, posse bene loqui; sed ait: qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum. » Quibus verbis aperte designat necessitatem actualis, et cooperantis adiutorii. Et alio loco: (5) » Inspirationem bonae voluntatis, atque operis » singulis necessariam disserte tradit. Si-

(1) De grat. Christ. cap. 30.

(3) Cap. VIII.

(2) Apud August. ci. at. lib. cap. 45.

(4) Laudat. lib. cap. 25.

(5) De Corrupt. et Grat. cap. 2.

Similia legimus in aliorum Patrum scriptis; praesertim dum contra Pelagium disputant.

Postremo, id ipsum ex theologica ratione inferitur: si enim actualis gratiae auxilium necessarium non est, cur petitur a iustis quoque per singulos dies? Vel ut cum Augustino loquamur, (1) » cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adiuuat voluntatem? » Praeterea: sequitur ex contraria sententia, quod Deo tribuatur tantum posse, non autem velle, et operari, quandoquidem habitus, quum se teneant ex parte actus primi, ut dici consuevit, adiuuant possibilitatem tantum, neutiquam operationem. Demum: si necessarium fuit Adamo praeter iustitiam originalem actuale gratiae adiutorium ad perseuerandum, quanto magis necessarium hoc nobis erit, qui iure cum Apostolo ingemiscimus, dicentes: » Vnde deo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captiuantem me in lege peccati. »

Quaedam sunt tamen hic subiicienda, quae contra veritatem ipsam videntur pugnare. Principio, Concilium Mileuitanum Can. III. gratiam definit, quae iustificamur, atque, eam non solum peccatorum, quae commissa sunt, conferre remissionem, sed etiam adiutorium, quo non committantur.

Deinde: per habitualement gratiam Spiritus Sanctus in nobis habitus: ergo quum omnipotens ille sit, omnia huius gratiae beneficio possumus.

Rursus: vnaquaeque potentia ex se in actum prodire valet, si habitibus naturalibus eam complementibus sit instructa: poterit igitur dum habitu supernaturali exornata est.

Demum: quum habitus perfectior sit actu, hunc absdubio valeat efficere.

Facile autem haec soluantur: ad primum dicendum: iure meritoque definitum de gratia a Sancta Synodo contra errorem Pelagii dicentis, gratiam iustificationis spectare ad solum animae ornatum, et nullam ad actus supernaturales virtutem impertiri. Neque hinc inferitur non esse necessarium gratiae actualis auxilium; nam ut docet S. Thomas: (2) » Homo ad recte viuendum dupliciter auxilio Dei indiget. Vno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur, et etiam sanata eleuetur ad operanda opera meritoria vitae aeternae. Alio modo

Tom. III.

F

» do

(1) De Grat. Christ. cap. 15. (2) I. 2. q. 109. art. 9.

do indiget homo auxilio gratiae, vt a Deo moueatur ad agendum. Quod Augustinus duplici declarat exemplo. (1) Est primum hominis infirmi, qui quum a Medico sanetur, sustentandus est etiam elementis, et alimentis corporalibus, vt ea sanitas apto subsidio conualescat, atque persistat. Secundum exemplum est oculorum corporeorum, qui etiam plenissime sani, haud possunt obiecta videre, nisi lucis candore adiuti.

Secundo respondemus: per gratiam habitualement Spiritum S. in nobis habitare, potissimum sanando, et iustificando: quod si et in nobis habitare dicatur excitando, atque adiuuando, aderit continuo actualis gratia ad bene operandum necessaria. In forma igitur sic distinguendum est: Spiritus Sanctus habitat sanando et iustificando, concedo; adiuuando et virtutem subministrando, subdistinguo; et hoc ad gratiam habitualement pertinet, nego; ad gratiam actualement, concedo.

Tertium argumentum nihil probat: quemadmodum enim in ordine ad actus naturales necessarius est, praeter potentiam habitibus naturalibus instructam, concursus Dei, ac praemotio ordinis naturalis, ita ad actus supernaturales, praeter gratiam habitualement, necessariam dicimus praemotioem Dei ordinis gratiae cum S. Thoma: licet in hoc infirmitatis statu, propter concupiscentiam, et ignorantiam, non sufficiat quod virtute diuina moueamur ad bene agendum, sed amplius requiratur, vt voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter praemoueatur, vt docet S. Thomas. (2)

Ad vltimum dicimus: Habitum perfectiorem esse actu secundum quid tantum, vt loquuntur Scholae; quatenus scilicet permanens est, non autem simpliciter et absolute. Quemadmodum enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse facere. Nec tamen neganda illatio in argumento ducta: potest vtique habitus proportionatos sibi actus elicere accedente quidem concursu ordinis gratiae, id est, adiutorio voluntatis et operis; quin hinc sequatur processus in infinitum. Si quidem habenti gratiam habitualement necessaria est actualis, non vero alia habitualis, vt oculo plenissime sano necessaria non est sanitas, sed vniuersa candor lucis.

CA.

(1) De Nat. et Grat. esp. 26. (2) Vbi supra art. 1. et 3.

CAPVT VI.

*Haeresis Pelagianae Auctores, Fautoresque recensentur.
Varii illius status designantur.*

Tametsi fuerint ecclesiastici Scriptores nobilissimi, quibus visum sit Pelagianae sectae primordia ad Paullum Samosatensem referenda esse, quem negasse veram Christi diuinitatem, et adseruisse factum illum fuisse Deum post Incarnationem ex virtutis profectu studiosam ducendo vitam, colligitur ex Athanasio, (1) et Ariana Synodo Antiochena an. 344; Hieronymus tamen inter veteres gratiae inimicos primo numerat (2) Originem, Pelagianorum Amasium, errorisque principem eum vocans. Hieronymum sequuti sunt viri alii clarissimi, Natal. Alex. (3) Daniel Huetius, (4) Henricus Norisius. (5) Nec dubitare quisquam potest, quin ipsis Pelagio, et Coelestio errarit ille turpius: hi enim gratiam secundum praesentis vitae merita puris hominibus dari sanxerunt; ille vero vitam alteram commentus est, qua animae priusquam in corpora truderentur, merita compararint, quibus gratiae participes fierent; immo gratiam omnium maximam, vnionem scilicet hypostaticam, praecedentis assumti hominis meritis acceptam retulit. Et quidem existimasse reuera illum dari gratiam secundum merita nostra, ac posse hominem vitare quaecumque peccatum, quod est famosa haereticorum imbecillitas, eius scripta apertissime commonstrant. (6) Atque licet quaedam ex his sint, quibus nihil illustrius desiderari posse videatur ad gratiae, non ex operibus, immo et seipsa efficacis commendationem; (7) tamen satis illa non sunt ad abstergendam, quae Origeni ab omnibus ferme post Hieronymum Theologis inusta est, teterrimi huius erroris notam, atque ad depellendam ab eo praeformatae Pelagianae haereseos inuidiam; et suadere, vt summum possunt in hoc, vt in aliis capitibus bene multis, non ipsum sibi semper constitisse.

Sequitur Ruffinus, a quo errorem hausisse Pelagium, et Coelestium insignia suadent momenta. Fuisse autem hunc Ruffinum Aquil-

F 2

le=

(1) Orat. 4. cont. Arianos. Et apud Athanasium in lib. de Synodis.	(5) Hist. Pelag.
(2) In Dial. et in epist. ad Ctesiphont. cap. 7. & 9. aliisque in locis.	(6) Lib. 1. cap. 7. et in epist. ad Rom.
(3) Saecul. III. dissert. 16. art. 3.	(7) Hom. XII. in Iesum Nave; xx. in
(4) In Origenianis lib. II. q. 7. §. 12.	Num: IX. in Ezechielem.

leisem, non Palaestinum, vel Syrum, Marius Mercator tradidit, (1) sermonem instituens de haeretico dogmate, quod Adam et Eua sibi tantum praeuaricando nocuerint, addensque: »Hanc ineptam, »et non minus inimicam rectae fidei quaestionem, Anastasio Roma- »nae Ecclesiae Summo Pontifice, Ruffinus quidam natione Syrus pri- »mus inuexit; et vt erat argutus, se quidem ab eius inuidia mu- »niens, per se ferre non ausus, Pelagium gente Britanum Monachum »tunc decepit, eumque ad praedicta apprime instituit, atque im- »buit impiam veritatem.« Igitur Ruffinus, quem Mercator Syrum vocat, fuit primus magister, ac deceptor Pelagii: sed magister ac deceptor Pelagii fuit Ruffinus Aquileiensis, vt auctor est Hieronymus. (2) Connumerandus ergo est inter Pelagianos.

Deinde, Concilium Romanum 1xx. Episcoporum declarat Ruffinum Aquileiensem male de arbitrii libertate sensisse, his verbis: (3) »Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros; nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii norauit, illa sentimus, quae praedictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus.« Quum ergo nullibi legamus Ruffinum liberum arbitrium negasse, errasse illum arbitrii facultatem naturalem cum Origene suo nimis extollendo, infertur.

Neque nobis in hoc negotio probatur Recentiorum Criticorum consilium, qui vt Ruffinum hunc Aquileiensem a Pelagianismo vindicent, damnant Ruffinum alterum Syrum, aut Palaestinum, cuius Hieronymus mentionem facit in epistolis. (4) Quo enim iure haeresis insimulanda est Sanctissimus Hieronymi discipulus? Constat siquidem Ruffinum hunc ex specu Bethleemítico missum ad Venericum, et Anastasium aduersum Origenistas fuisse. Hinc Veronenses Theologi hunc Hieronymi discipulum tantae haeresis doctorem suspicari non audent.

Verum haud litem de his eruentam volumus. Illud tantum indigitamus, quod visum nobis verosimilius, atque ad huius erroris historicam narrationem faciens. Qui plura desideret, habet quos consulat Cl. Scriptores Norisium, Natalem Alexandrum, Bertium, ceteros.

Ruf-

(1) In Comminitorio.

lib. 4. Comment. ad Hieremiam.

(2) Epist. ad Ctesiphontem, et Praef. in

(3) In cap. Sancta Romana.

(4) Epist. lxxv.

Ruffinum excipit, sequiturque Theodorus Mopsuestenus, ipso Mario Mercatore cum alterum Pelagianorum Prodromum dicente, (1) vbi scribit, iamdudum motam apud nonnullos Syrorum, »et praecipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni.« Eum praeterea non solum negasse Filium Dei ad tollendum originale peccatum venisse, sed et de hoc argumento aduersus Augustinum libros aliquot scripsisse Marius item, necnon et Phottius testantur. (2)

Rursum constat, Domini comminationem Adamo factam verbis illis, morte morieris, ita Theodorum exposuisse, vt post lapsum fraudatus deliciis aerumnosissima fuerit conuersatione mulctatus; sed non ob aliam causam morti fuerit obnoxius, nisi quia ex terra fuerat compactus. Ita colligere cuique fas est ex fragmentis Theodori a Norisio editis. (3) Qui insuper de eius expunctione a sacris Ditycis verba fecit. (4)

Etsi autem excitati huius aduersus Dei gratiam belli auctor communius Origenes habeatur, Doctores, etiam Ruffinus, ac Theodorus, exploratum tamen, a nullo bellum hoc vehementius inflammatum, gestumque diutius, et acerbius, quam a Pelagio, a quo infesta Dei gratiae haeresis, eo licet multo antiquior, nomen obtinuit. De illo vt pauca, more scilicet nostro, loquamur, vnum audiemus, excribemusque Augustinum: nobis enim, vt est cordato cui libet, certum esse debet, erroris huius initia, progressum, variosque status, necnon hostium cauilla, captiunculas, effugia, denotata nemini, meliusque perspecta, quam viro, cui Ecclesia profligati huius hostis, confecti acerrimi huius belli immortalem gloriam semper dedit. Itaque scribens de haeresibus, (5) ait: »Pelagianorum est haeresis hoc tempore omnium recentissima, a Pelagio Monacho exorta, quem magistrum sic Coelestius sequutus est, vt sectatores eorum Coelestiani nuncupentur. Ii Dei gratiae, qua praedestinati sumus in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsam, et qua eruiamur de potestate tenebrarum, vt in eum credamus, et in regnum gloriae ipsius transferamur, propter quod air, nemo venit ad me nisi fuerit ei datum a Patre meo, et qua diffunditur caritas in cordibus nostris, vt fides per dilectionem ope-

»re-

(1) In lib. subnotationum de haeresi Coelestiana.

(3) Hist. Pelag. cap. 9.

(2) In Biblioth. Cod. 177.

(4) Cap. v. Dissert. de Syn. v.

(5) Haeresi LXXXVIII.

retur, in tantum inimici sunt, vt sine hac posse hominem cre-
dant facere omnia diuina mandata, quum (si hoc verum esset)
frustra Dominus dixisse videretur, sine me nihil potestis facere.
Denique Pelagius a fratribus increpatus, quod nihil tribueret ad-
iutorio gratiae Dei ad eius mandata facienda, correptioni eorum
hactenus cessit, vt non eam libero arbitrio praepone-
ret, sed infideli calliditate supponeret, dicens, ad hoc eam dari hominibus,
vt quae facere per liberum iubentur arbitrium, facilius possint
implere per gratiam. Dicendo utique, vt facilius possint, voluit
credi, etiamsi difficiliter, tamen posse homines diuina facere ius-
sa. Illam autem gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus face-
re, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis praeceden-
tibus meritis ab illo accepit natura nostra, ad hoc tantum
ipso adiuuante per suam legem atque doctrinam, vt discamus quae
facere, et quae sperare debeamus, non autem ad hoc per donum
Spiritus Sancti, vt quae didicerimus esse facienda, faciamus, ac
per hoc diuinitus nobis dari scientiam; confitentur, qua ignorantia
pellitur, caritatem autem Dei negant, qua pie viuunt, vt scilicet,
quum sit donum Dei scientia, quae sine caritate inflat, non sit
donum Dei ipsa caritas, quae vt scientia non inflat, aedificat.

Iraque ex his Augustini verbis priores duo Pelagianae haereseos
status adparent; constat enim negasse primo Pelagium cuiuscumque
interioris diuini adiutorii naturae superadditi necessitatem, nec ad
omnia implenda Dei mandata, aeternamque obrinendam salutem alio
opus esse sensisse, quam congenitis liberi arbitrii viribus; exin cor-
reptum a fratribus, adiutorium gratiae Dei ad eius mandata facienda,
ad hoc dari hominibus posse, vt quae facere per liberum iu-
bentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Quod autem
hoc adiutorium? Exterius, totumque in lege positum atque doctri-
na, ad quae postmodum et Christi exempla adiunxit, quo ignorantia
pellitur, docemurque quae facere, et quae sperare debeamus.
Augustini demum praesertim argumentis pressus, interiorum etiam
admissit gratiam, qua et illustraretur diuinitus mens, et in Dei
desiderium stupens voluntas excitaretur; quae tamen solam homini af-
ferret agendi facilitatem, nimirum, vt facilius posset, quod absolute
per naturam, tamen paulo difficiliter poterat. Huc venisse tandem
Pelagium exploratum habebit, quisquis Augustini libros de
gra-

gratia versarit: vnde etiam pater, obrexisse potius Pelagium fallaci-
bus verbis antiquam haeresim, quam veram Christi gratiam confes-
sum. Sic enim Augustinus, qui eius scripta diligentissime euoluerat,
ac excusserat, loquitur: (1) Quaecumque pro gratia videtur
dicere, qua iuamur, vt declinemus a malo, et bonum faciamus,
ita dicit, vt nullo modo a verborum ambiguitate discedat, quam
discipulis sic possit exponere, vt nullum auxilium gratiae credant,
qua naturae possibilitas adiuuetur, nisi in lege, atque doctrina, ita
vt ipsas orationes vt in scriptis suis apertissime affirmat, ad nihil
allud adhibendas opinetur, nisi vt nobis doctrina etiam diuina re-
uelatione aperiat, non vt adiuuet mens hominis, vt id quod
faciendum esse didicerit, etiam dilectione, et actione perficiat:
ab illo enim suo manifestissimo dogmate non recedit omnino, vbi
tria illa constituit, possibilitatem, voluntatem, actionem, et so-
lam possibilitatem dicit diuino semper adiuuari auxilio; voluntatem
autem, et actionem, nullo Dei adiutorio existimari indigere: ipsum
vero auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adiuuari, in
lege constituit, atque doctrina, quam nobis faretur etiam S. Spi-
ritu reuelari, propter quod et orandum esse concedit: sed hoc ad-
iutorium legis, atque doctrinae etiam propheticis fuisse tempori-
bus; adiutorium autem gratiae, quae proprie gratia nuncupatur, in
Christi arbitratu esse exemplo; quod nihilominus ad doctrinam
pertinere perspicitur, quae nobis euangelica praedicatur, vt vide-
licet tamquam via demonstrata, qua ambulare debeamus, iam vi-
ribus liberi arbitrii, adiutorio nullo alterius indigentes, sufficimus
nobis, ne deficiamus in via; quamuis et ipsam viam contendat,
etiam sola inueniri posse natura, sed facilius si adiuuet gratia.

Hinc etsi Pelagius, quo minus peritis fucum faceret, gratiam
Dei non in lege tantummodo, sed et in Dei esse adiutorio confite-
retur, nos multiformi et ineffabili dono gratiae coelestis illuminantis;
ideoque et liberum hominis arbitrium, et Dei gratiam agnos-
cere testaretur, a manifestissimo tamen suo dogmate nunquam illum
recessisse, demonstrat ibidem Augustinus inquis: (2) In his omni-
bus non recessit a commendatione legis atque doctrinae, hanc es-
se adiuuantem gratiam diligenter inculcans, et hoc exequens, quod
proposuerat, quum diceret; sed in Dei esse adiutorio confitemur.
Denique, Dei adiutorium multipliciter insinuandum putauit, con-

(1) Lib. de grat. Chr'ist. cap. 4r. (2) Cap. vii.

memorando doctrinam, et reuelationem, et oculorum cordis ad-
 pertionem, et demonstrationem futurorum, et apertionem diaboli-
 carum insidiarum, et multiformi, ac ineffabili dono gratiae coe-
 lestis illuminationem, ad hoc utique vt diuina praecepta, et pro-
 missa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque
 doctrina.

Sed ne quis sibi fraudulentis Pelagii verbis illud sineret, inte-
 grum eiusdem dogma ibi quoque exposuit, dicens: (1) »Ecce est
 totum Pelagii dogma in libro eius tertio pro libero arbitrio his om-
 nino verbis diligenter expressum, quo tria ista; vnum, quod est
 posse; alterum, quod est velle; tertium, quod est operari; id est
 possibilitatem, voluntatem, actionem, tanta subtilitate curauit di-
 stinguere, vt quandocumque legimus, vel audimus diuinae gra-
 tiae adiutorium confiteri, vt a malo declinemus, bonumque facia-
 mus, siue in lege atque doctrina, siue vbilibet constituat, scia-
 mus quid loquitur, nec erremus aliter eum intelligendo, quam sen-
 tit. Scire quippe debemus, quod nec voluntatem nostram, nec a-
 ctionem diuino credit adiuuari auxilio, sed solam possibilitatem vo-
 luntatis, et operis, quam solam in his tribus nos habere adfirmat
 ex Deo, tamquam hoc sit infirmum, quod Deus posuit in natura;
 cetera vero duo, quae nostra esse voluit, ita sint firma, et fortia,
 et sibi sufficientia, vt nullo indigeant eius auxilio, et ideo non ad-
 iuuat, vt velimus, non adiuuet vt agamus, sed tantum adiuuet vt
 velle, et agere valeamus.

Postremo Augustinus adfirmat, (2) se omnia Pelagii scripta le-
 gisse praeter vnam epistolam, quam se breuem misisse ad S. Con-
 stantium Episcopum, aiebat versurus ille; nec reperire alicubi po-
 tuisse, hanc etiam gratiam confiteri, qua non solum possibilitas na-
 turalis voluntatis, et actionis, quam dicit nos habere, etiamsi nec
 volumus, nec agimus bonum, sed ipsa etiam voluntas, et actio
 subministratio Sancti Spiritus adiuuatur, nec adparere omnino,
 credidisse illum adiutorium aliquod bene agendi adiunctum naturae,
 atque doctrinae per inspirationem flagrantissimae, et luminosissimae
 caritatis.

Additque, omnem se inter et Pelagium de gratia quaestionem fi-
 nitam fore, si non solum possibilitatis profectum, sed et voluntatis
 affectum, et actionis effectum, a Dei gratia esse ille sensisset. Eius

ver-

(1) Cap. v. (2) Cap. 34. et 35.

verba sunt (3): »quantum attinet ad istam de diuina gratia, et
 adiutorio quaestionem tria illa; quae aperissime distinxit, at-
 tendite, posse, velle, et esse; id est possibilitatem, voluntatem,
 actionem. Si ergo consenserit nobis non solum possibilitatem in
 homine, etiamsi nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque
 voluntatem, et actionem, id est, vt bene velimus, et bene aga-
 mus, quae non sunt in homine, nisi quando bene vult, et be-
 ne agit, si, vt dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem, et
 actionem diuinitus adiuuari, et sic adiuuari, vt sine illo adiuto-
 rio nihil bene velimus, et agamus, eamque esse gratiam Dei
 per Iesum Christum Dom. Nost. in qua nos sua, non nostra iu-
 stitia iustus facit, vt ea sit vera nostra iustitia, quae nobis ab
 illo est, nihil de adiutorio gratiae Dei quantum arbitror, inter
 nos controversiae relinquetur.

Haec ex Augustino, teste omnium locupletissimo erga Pela-
 gianae haeresis status, variasque mutationes didicimus. Sed fuit et
 huic haeresi quartus veluti status sub Coelestio. Interiorem quippe
 gratiam, quam hominibus dari tandem concessit Pelagius, sed ad
 hoc tantum, vt quae facere per liberum arbitrium iubentur, fa-
 cilius possint implere per gratiam, Coelestius absolute necessariam
 statuit, non ad inchoanda quidem, sed ad perficienda virtutum
 opera, in quo Pelagii errorem vtcumque moderatus est; nec tam-
 en a praecipuo dogmate, dari, scilicet, gratiam secundum merita
 recessit, quum ad boni operis initium nullius interioris gratiae
 necessitatem agnouerit, sed illud a natiuis liberi arbitrii viribus du-
 xerit. Audiendus iterum Augustinus (4) Iulianum sic loquentem in-
 ducens: »hominem Dei opus defendimus, nec ex illius potentia,
 vel in bonum, vel in malum, inuitum aliquem cogi, sed pro-
 pria voluntate, aut bonum facere, aut malum, in bono vero ope-
 re a Dei gratia semper adiuuari, in malum autem Diaboli sug-
 gestionibus incitari. Cui occurrit gratia vindex: »vos in bono o-
 pere sic puratis adiuuari hominem gratia Dei, vt in excitanda
 eius ad ipsum bonum voluntate, nihil eam credatis operari, quod
 satis ipsa tua verba declarant; cur enim non dixisti hominem
 Dei gratia in bonum opus excitari, sicut dixisti in malum Dia-
 boli suggestionibus incitari? Sed dixisti in bono opere semper a

Tom. III.

G

»Dei

(3) Cap. 47.

gian. cap. 18.

(4) Lib. 1. cont. duas Epist. Pela-

»Dei gratia adiuuari, tamquam sua voluntate, nulla Dei gratia, »bonum opus aggressus, in ipso iam opere diuinitus adiuuetur, »pro meritis videlicet bonae voluntatis, vt reddatur debita gratia, »non donetur indebita, ac sic gratia iam non sit gratia.« Et alio loco (5) de quarto hoc Pelagianae haeresis statu ait: »hoc nobis obiciendum putarunt, quod inuito et reluctanti homini Deum »dicamus inspirare non quanticumque boni, sed et ipsius imper- »fecti cupiditatem. Fortassis ergo ipsi eodem modo saltem seruant »gratiae locum, vt sine illa putent hominem posse habere boni, sed »imperfecti cupiditatem, perfecti autem non facilius posse, sed ni- »si per illam omnino non posse. Verum et sic gratiam Dei dicunt »secundum merita dari, quod in Oriente Pelagius Ecclesiasticis »gestis damnari timendo, damnauit. Si enim sine gratia Dei per »nos incipit cupiditas boni, ipsum coeptum erit secundum meri- »tum, cui tamquam ex merito gratiae veniat adiutorium; ac sic »gratia Dei non gratis donabitur, sed merito nostro dabitur.«

Ceterum, licet huc tandem Coelestius, Iulianus, alique Pelagiani adducti sint, multum tamen eos inter, et Massilienses discriminis reperitur, vt Augustinus docet (6). Pelagiani enim fidei, bonorumque operum initium ad naturam, ad gratiam vero solam eorundem perfectionem referebant: Semipelagiani contra fidem inter, et quae hanc subsequuntur pietatis opera distinguentes, primum fidei initium ex nobis esse sentiebant, bonorum autem operum inchoationem ipsam ex gratia, quae tamen merito fidei credentibus concederetur. Alios item errores hi adseruerunt, a quibus Pelagiani constantissime abhorruerunt, vt suo loco trademus.

Erratum praeterea et a Pelagio est erga habitalem gratiam. Hanc cum agnouisse persuasum nobis est; praecipue ex ipsius Pelagii verbis apud Augustinum (7). Ecce illa: »vide quid Christiani »facere possunt, quorum in melius per Christum instaurata natu- »ra est, et qui diuinae quoque gratiae iuuantur auxilio.« Et etiam: »naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi pecca- »torum. Quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstrauit, vbi »ait, etiam illi, qui longo peccandi vsu quodammodo obduruere, »instaurari per poenitentiam possunt.«

Ipse insuper Augustinus tradit (8), docuisse Pelagianos paruulos esse

(5) Lib. II. cap. 8.

(6) Lib. de praed. ss. cap. 1.

(7) De Grat. Christ. cap. 57.

(8) Lib. 1. cont. Iulianum cap. 6.

esse baptizandos, non quidem vt illis originale remittatur peccatum, sed vt ipsis addatur sanctitatis decus, atque ornamentum, vsurpantes Chrysostomi verba dicentis (9): »non enim tantum sunt »liberi, sed et sancti; non tantum sancti, sed et iusti; non solum »iusti, sed et filii; non solum filii, sed et haeredes; non solum »haeredes, sed et fratres Christi; nec tantum fratres Christi, sed »et cohaeredes; non solum cohaeredes, sed et membra; non tan- »tum membra, sed et templum; non tantum templum, sed et or- »gana Spiritus.«

At Pelagium, Pelagianosque omnes habitalem gratiam sensu recto, ac catholico non agnouisse disserte Augustinus affirmat, ubi scribit (10): »istam quippe gratiam, qua iustificamur, id est, qua »charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum »qui datus est nobis, in Pelagii, et Coelestii scriptis, quaecum- »que legere potui, nusquam ea inueni, quemadmodum confitenda »est, confiteri.« Non enim remissionis gratia quemadmodum confitenda est, ille confiteretur, qui illam dari secundum merita per solam arbitrii facultatem comparata adserit; qui insuper existimat valere tantummodo gratiam huiusmodi ad remissionem peccatorum commisorum; non vero ad adiuuandum, ne committantur: Pelagius tenebat non a Deo gratiam homines accipere, sed a se ipsis illam habere, qua liberantur ab impietate, et hanc secundum merita nostra dari, vt Augustinus testatur (11): rursus, tenebat auxilium gratiae Saluatoris in hoc positum esse, vt ignoscat commissa praeterita, non vt adiuuet ad futura vitanda, « vt ipse Augustinus scribit (12): ille ergo gratiam habitalem non confitebatur, quomodo confitenda est, sensu scilicet catholico.

His, quae de Pelagiana haeresi erga gratiam diximus, addenda erant, quae Pelagii genus, professionem, ac res gestas spectant: ea item quae de Coelestio, et Iuliano dici possent plurima: sed et obuia haec in Ecclesiae historiis sunt, et, quod caput est, aliena ea a nostro instituto censemus: non enim agimus historicos. Iraque assumtum insequentibus, quorquot fulmina in hanc pestilentissimam haeresim facta sint, sequenti capite declarabimus: alia quoque attingemus Tironibus nostris vel maxime scitu necessaria.

(9) Ex Homil. quam de baptizatis habuit.

(11) Haeresi lcviii.

(10) De grat. Christ. cap. 30.

(12) Lib. de nat. et grat. cap. 34.